

УДК 1:(572.5+330.14)

DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2025.62.10>

ТІЛЕСНИЙ КАПІТАЛ: ФІЛОСОФСЬКІ АСПЕКТИ ТІЛА / ТІЛЕСНОСТІ

Лариса Діденко

*Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
філософський факультет, кафедра філософії гуманітарних наук
вул. Володимирська, 60, 01033, м. Київ, Україна
<https://orcid.org/0000-0003-1734-0055>*

Дослідження присвячене розгляду тілесного капіталу як полікомпонентного конструкта, у якому переплетені соціальні стандарти, економічна прагматичність, філософський сумнів та екзистенційне переживання антропоодиночності.

Подібно до інтелектуального спадку Мартіна Хайдеггера, котрий на початку ХХ ст. створив у філософії концентрований корпус ідей, у 60–70 роках ХХ ст. П'єр Бурд'ю здійснює аналогічний внесок у соціологію. Наслідком цього постало не тільки виникнення унікальних авторських ідей, а й формування нових дослідницьких напрямів, що залишаються актуальними й сьогодні. На основі оновленої бурд'ю-традиції тілесний капітал можна розглядати не лише як соціологічне поняття, а як міждисциплінарний конструкт. Завдяки поняттю-конструкту «тілесний капітал» уможливлене прояснювання динаміки сучасних практик тіла / тілесності: з одного боку, задля спільнотного / соціосегментного управління антропоодиночностями, а з іншого боку, задля збереження антропоодиночності автентичності та окреслення напрямів / шляхів їхнього самовдосконалення. Іншими словами, тілесний капітал постає засобом збереження і розгортання індивідуального потенціалу в умовах нестабільності.

У контексті пропонованого дослідження тіло слід розуміти не тільки як фізичну оболонку {тобто матеріальну форму, яку сприймають інші}, а і як індивідуальну антропоодиночність. Через суб'єктивний досвід і пере(про)живання тіло забезпечує не номінальне залучення антропоодиночності в зовнішній світ, а її активну взаємодію з останнім задля оптимізованих співтрансформувальних процесів.

Водночас прояв антропоодиночності в інтерсуб'єктивному просторі {тобто у зовнішньому світі} реалізований через тілесність {як інтегративну якість комплектування та взаємодії ідеоконструювання, емоційності, когнітивних практик та інтеракційовань з іншими феноменами світу} завдяки «технічним можливостям» тіла {мімічному, жестовому, руховому, комунікативному або комплексному, що об'єднує усі зазначені}.

Медіаторна характеристика тіла {як мосту між внутрішніми пере(про)живаннями та зовнішніми діями} сприяє розгляду тілесності як динамічної системи антропоодиночності презентування. Остання одночасно враховує індивідуальний неперервний саморозвиток антропоодиночності та її переналаштовування на змінювані контексти ситуацій {як здатність опрацювання даних, рефлексування, адаптування до виниклих / спричинених умов та інтегрування у них}.

Отже, тілесний капітал постає не рівневим хаотичним утворенням {від зовнішнього зискоочувального соціосегментного запиту-на-антропоодиночність-тіло до індивідуально усвідомлюваної цінності тіла самою антропоодиночністю-носією}, а співдоповнюваним конструктом {в якому джерелом усіх зисків постає конкретна антропоодиночність}.

Ключові слова: людина / антропоодиночність, ресурс, капітал, зиск, монетарування, П'єр Бурд'ю, тілесний капітал, тіло, тіловий, тілесний, тілесність, дисциплінарні практики, антропоспоживання, енактивізм, пере(про)живання, екзистенція, саморозвивання.

Зауваги: 1) *пунктуаційна* – авторські, тобто мої власні, роз’яснення–й–уточнення у тексті подані через {...}; 2) *антропонімна* – усі імена–та–прізвища транслітеровані за фонетичним підходом {з переважним збереженням автентичних подвоєнь}; 3) *перекладацька* – цитовані частини з іноземномовних джерел наведені у моїх авторських формулюваннях; 4) *акцентувальна* – пропоноване дослідження написане з власного досвіду {через антропоодиницеве трансформування – від пережитого подвійного «стирання ідентичності» у приватній та професійній площині до активування Автор-сценаріювання}; 5) *присвячувальна* – місту, яке зцілює душі своїм ритмом.

Актуалізування мого дослідження зумовлене не тільки сучасним «вектором на капітал» та ідеєю щодо «вичерпності ресурсів» {переважно природного походження}, але й розумінням антропоодиниці як постійно оновлюваного ресурсу {що конкретизують у межах людського капіталу та його типів, одним із яких постає саме тілесний капітал}. Цей «постійно оновлюваний ресурс» уможливлений саме нашим тілом, завдяки якому антропоодиниця узв’язкована зі світом та іншими собі подібними.

Проблему окреслюю через маркероване запитання: «для чого людині тіло?». З одного боку, тіло антропоодиниці – це тільки межа її внутрішньої площини переживань та зовнішнього світу. Проте, з іншого боку, саме завдяки цій межі антропоодиниця й отримує доступ до зовнішніх даних {через пізнання феноменів} та інших бачень {через інтеракціювання із собі подібними}.

Рівень розроблення проблеми – частковий. У філософії питання тіла і тілесності розглядають доволі широко {залежно від мислителя та його домінуючого вектора}, однак у соціосегментних міжгалузевих дослідженнях таких розвідок обмаль. Причин може бути декілька: 1) недостатня обізнаність із нюансованими підходами до соціовитлумачування тіла / тілесності; 2) вузьке дослідницьке поле {більшість дослідників «заземлені» в одній-двох тематичних галузях}. На мою думку, тіло та тілесність потребують міждисциплінарної уваги, оскільки їх дескрипція {тобто уточнення каталогу характеристик} видається менш цікавою за ситуативний розгляд {тобто деталі, що проявлятимуться тільки залежно від контексту}. Питання тілесного капіталу в україномовному дослідницькому просторі майже відсутнє: є багато згадок у контексті вузьких фахових досліджень {переважно в межах людського та/або культурного капіталу}, проте деталізованого розгляду запропоновано ще не було.

Людське тіло завдяки своїм особливостям / властивостям здатне і спроможне впливати на життєві шанси людини [29; 23; 26; 27; 40]. У деяких східних локаціях {Південна Корея, Китай, Індія} поширена думка щодо власноручного впливання на соціальні перспективи: «якщо дитині не скоригувати вчасно зовнішність, то перспективного майбутнього – стабільної та прибуткової роботи, вдалого ушлюблення, кращого ставлення від однолітків і поваги від колег тощо – вона ніколи не матиме» {йдеться не тільки про мінімальні втручання фахівців із пластичної хірургії щодо «європеїзування обличчя», технології відбілювання шкіри, спортивні тренування або періодичні заняття з танців для підтримання тону тіла, але й про ланцюжок неминучих наслідків – кардинальну зміну природного для тіла способу життя, що передбачатиме дотримання режиму у всьому й регулярні візити до медичних фахівців різного спрямування}.

Теорезис сформований через деталізування двох ліній – тілесного капіталу та тіла / тілесності. *Лінія тілесного капіталу* передбачає апелювання до: політекономічного розуміння капіталу як відтворюваного і самозростального ресурсу {Карл Маркс [30]}, форм капіталу {П’єр Бурд’ю [8]}, нюансування тілесного капіталу {П’єр Бурд’ю [7], Лоїк Вакан [43], Кетрін Коннелл та Ашлі Мірс [14], Ашлі Мірс [31], Ашлі Мірс та Вільям Фінлі

[32], Дейвід Хатсон [27]}. У межах *лінії тіла/тілесності* акценти зміщені на розгляд: тіла {Моріс Мерло-Понті [33], Жан-Люк Нансі [34], Крис Шиллінг [37]} та тілесності {Сара Ахмед [4], Антоніу Дамазіу [15], Жак Дерріда [17], Моріс Мерло-Понті [33], Жан-Люк Нансі [35], Едвард Холл [24], Крис Шиллінг [37], Річард Шустерман [38]}; підходу енактивізму {Франсіско Варела, Еван Томпсон та Еланор Рош [42]}; концепцій дисциплінарного суспільства {Мішель Фуко [21]} та біополітики {Мішель Фуко [18; 20; 19]}, що у наслідках формують приховані розриви зі своєю автентичністю {Донна Херавей [25], Славою Жижек [45], Юлія Кристева [28], Мішель Фуко [21]} завдяки впровадженню соціальних норм і вуальованому підтримуванню соціальної (не)справедливості через ідеї перерозподілу та визнання {Ненсі Фрейзер і Аксель Хоннет [22]}; концепту «антропоспоживання» {Лариса В. Діденко [3]} та авторського перевитлумачення екзистенції {Лариса В. Діденко [2; 1]}.

Теоретико-практичні параметри наукової новизни зумовлені: 1) першорозглядом в україномовній дослідницькій площині не тільки поняття «тілесний капітал», але й міждисциплінарною та поліаспектною призмами його розгортання як конструкта; 2) структурою пропонованої розвідки {тобто пунктами розгляду теми}; 3) необхідністю оновлення–та–збагачення україномовного філософського дискурсу тематичними лінгводициплінарними {з авторським розтлумаченням} – «тіло», «тіловий», «тілесний», «тілесність», «капітал», «ресурс», «актив»; 4) формуванням основи для подальшого деталізування видів тілесного капіталу {що передбачено у наступних дослідницьких текстах}.

Мета дослідження – охарактеризувати тілесний капітал через філософські аспекти тіла / тілесності. **Дослідницькими завданнями** постають: поняттєве акцентування тілесного капіталу через складники «тілесний» та «капітал» для подальшого уточнення його сутності через розтлумачення; деталізування лексику тілесного капіталу; окреслення особливостей тіла та тілесності через параметри їх демаркування; обґрунтування тілесного капіталу як полікомпонентного конструкта.

Методологію пропонованої розвідки вибудовано на поєднанні підходів {галузевого, міждисциплінарного}, принципів {історизму, цілісності, умовної об'єктивності, причинно-наслідковості, обґрунтованості, квадролексу}, якісних методів {аналізувального, синтезувального, герменевтичного, структурного, прагматичного, феноменологічного, компаративного, розмірковувального, квадролексного тощо}.

Результати дослідження презентовані далі у тематичних пунктах та авторських розтлумаченнях.

Акценти тілесного капіталу видаються очевидними – необхідно тільки деталізувати складники «тілесний» та «капітал». **Поняття «капітал»** у межах пропонованого дослідження постає однозначним – це ресурс або актив, що в процесі свого використання уможливорює створення (не)матеріального зиску, який акумулюють і конвертують {основа теорії Карла Маркса [30], водночас необхідно враховувати: розуміння капіталу залежить від мислителя й традиції}. Натомість розуміння понять «тіло», «тілесне» та «тілесність» постає не тільки варіативним {залежно від мислителя та спрямування його / її розмірковувань}, але й вигинальним {залежно від соціосегмента та «ситуативних умов гри»}. При об'єднанні двох концепт-блоків отримуємо конструкт «*тілесний капітал*». І тут неминуче виникає запитання: чи може існувати «тіло-капітал», «тіло як капітал», «тіловий капітал», «капітал-тілесність»?.. Це тільки поняттєві нюанси, однак завдяки смислового розбиранню конструкта «тілесний капітал» можливо прояснити приховані моменти щодо антропооддиниці.

Тілесний капітал: культурна сцена vs філософські підтексти. Перші теоретизування щодо тілесного капіталу {франц. «capital corporel» [7, с. 227, 239], англ. «bodily

capital» [43; 27; 14; 31; 32]} належать П'єру Бурд'ю. Тілесний капітал привернув його увагу в межах культурного капіталу як компонент, форма останнього [7]. Він наголошував: культурний капітал у втіленому стані фіксований «у формі довготривалих налаштувань {«dispositions»} розуму і тіла» [8, с. 243]. Тіло і тілесність для дослідника залишилися побіжними – вони слугували виключно для характеризувannya культурного капіталу у втіленому стані [8]. За твердженням Гіди Кукконен, тіла для Бурд'ю були «осередками нерівності», тобто «місцями, де накопичується капітал, стає видимим і придатним для привласнення» [29, с. 25]. Таким чином, тілесний капітал на культурній сцені постає практично значущим ресурсом, водночас його філософські підтексти відкривають глибинні смисли і мультирівневі соціальні функції тіла / тілесності.

Бурд'ю-вектор тілесного капіталу не тільки зумовив його дефініціювання та окреслення особливостей, а й створив ідейне підґрунтя для подальших досліджень. Франкомовний конструкт «capital corporel» не просто переклали англійською як «bodily capital» – його впровадили у науковий лексикон офіційні перекладачі текстів П'єра Бурд'ю першої хвилі {тобто ті, хто безпосередньо спілкувався з мислителем і сам був його учнем, наприклад Лоїк Вакан}. На початку П'єр Бурд'ю окреслив тілесний капітал як зовнішність, здоров'я та фізичну активність тіла людини [7], згодом параметрально конкретизував його {через розміри і форми тіла, статуру, манеру мовлення і рухання, способи споживання їжі, фізичні навички і вміння, заняття спортом, моду тощо} [7]. Вчений зауважував: фізична зовнішність іноді кидає виклик і струшує класову систему, базовану на формах капіталу [6]. Хоча водночас він наголошував: зовнішність може, в певних контекстах, мати мінову вартість {яка незалежна від трьох «фундаментальних проявів» капіталу [8]}, а не тільки набувати споживної вартості, корисності.

Традиція дослідження тілесного капіталу не тільки стала логічним продовженням розмірковувань розробника – П'єра Бурд'ю, але й спричинила інтелектуальне зростання багатьох мислителів і новітніх дослідницьких напрямів та шкіл {зокрема, феміністичної соціології та гендерних студій}. Багато сучасних учених поділяють погляди П'єра Бурд'ю щодо сутності та специфічних особливостей тілесного капіталу: вони так само досліджують тілесний капітал у межах культурного капіталу [43; 31]. Проте сьогодні є й ті вчені, котрі розглядають тілесний капітал як автономний вид капіталу поряд із бурд'ю-конструктами – економічним, культурним, соціальним капіталом. Необхідно враховувати аспект авторського лексикону {та мови}: поняття «тілесний капітал» {і його складники, зокрема тіло} по-різному витлумачуване у П'єра Бурд'ю та його ідеє-послідовників. Наприклад, з погляду Криса Шиллінга, розвиток і управління тілом є «центральною для людської діяльності загалом, а також для вироблення економічного капіталу і досягнення й підтримання статусу» [36, с. 3]. Дейвід Хатсон продовжує думку колеги: йдеться про «цінність, приписувану певним способам втілення, використання тіла, інтерпретування тіла, які можливо привласнити, обміняти або реінвестувати для додаткового прибутку або статусу» [26, с. 50]. Одні з дослідників зводять тілесний капітал до конкретного його виду – гендерного, фізичного, естетичного, еротичного тощо. Натомість інші з них пішли ще далі: вони запропонували «осучаснити» інтерпретування Метра – називати сексуальним капіталом те, що у П'єра Бурд'ю зафіксоване як тілесний капітал [13, с. 193].

Мій авторський підхід нюансування тілесного капіталу відрізняється передусім лексиконно і структурно: тілесний капітал не є самостійним та автономним {порівняно з економічним, культурним, соціальним у П'єра Бурд'ю}. З мого погляду, він є одним із типів людського капіталу. До того ж у межах мого підходу тіло як капітал {або тіловий капітал} і тілесний капітал не є поняттями-синонімами. Поняття «тілесний капітал» ширше за

поняття «тіло як капітал» {«тіловий капітал»}: перше включає друге як один зі складників {так само як і у випадку тілесності та тіла}.

Завдяки поняттю / конструкту «тілесний капітал» соціосегментно сформували автоматичну згоду на антропоспоживання [3], підкріплену збіднюванням населення та потребою антропоодиниць у грошах для власного виживання. Чинник забезпечення родини / сім'ї невеликою сумою для підтримання життєдіяльності є вельми вагомим у рішеннєприйманні щодо своєрідної «соціосегментної пожертви власного тіла» для потреб компанії на 10–20 років. Однак це так званий побіжний погляд. Глибинний розгляд тілесного капіталу потребує деталізування його лексики.

Лексикон тілесного капіталу {терміни «тіло як капітал», «тілесність як капітал», «тілесний капітал» та інші} робить наголос не просто на тілі як фізичній речі, а на тілі як носії економічної, соціальної і символічної вартості, яку формують і контролюють суспільні структури. *Поняття «тіло»* і *поняття «тілесність»* відрізняються й у філософії, і в гуманітарних науках: 1) тіло – складноструктурований фізичний об'єкт біологічного походження; це «дещо» матеріальне {йдеться про «що»}; 2) тілесність – суб'єктивний досвід буття у тілі {інакше: індивідуальне переживання за допомогою тіла}; це втілення свідомості {йдеться про «як» або «у який спосіб»}. Тіло і тілесність не є синонімами: перше – матеріальне, а друге – екзистувальне {суб'єктивно-переживальне}. Тіло – це межа антропоодиниці у світі. *Поняття «тіловий»* {як логічний дериват від «тіло»} окреслює фізіологічні характеристики антропоодиниці {що важливі більше у галузевих дослідженнях, наприклад медичних, якщо йдеться про органи}. *Поняття «тілесне»* {порівняно з поняттями «тіло» і «тілове»} охоплює ширше поле смислів і є усталеним не тільки через індивідуальний спосіб презентування кожної антропоодиниці у світі {і відповідно постійно доповнюваний суб'єктивний досвід}, а й з урахуванням різнорідних {не завжди нормованих} впливів на антропоодиницю від спільнот та/або соціосегментів. Натомість *поняття «тілесність»* постає суб'єктивною можливістю–та–умінням проявляти себе через тіло. Завдяки тілесності кожна антропоодиниця може екзистувати за унікальним – {власним} авторським – сценарієм.

Від «тіла антропоодиниці» до «капітальних засновків» щодо нього. Тіло людини здавна активувало увагу мислителів та галузевих дослідників {у межах філософії, медицини, психології, культурології, економіки тощо}. Проте в контексті капіталу {тіло як капітал, тілесність як капітал, тілесний капітал} зацікавлення учених склалося порівняно недавно, приблизно з останньої чверті XX ст. Мовним конструктом *«тілесний капітал»* послуговуються переважно у соціології {трохи менше у філософії, і вельми нечасто в економіці} – ним окреслюють цінність тіла / тілесності як ресурсу, який можливо: 1) накопичувати через цільові антроподії щодо коригування природного – від найменш інвазивних {оптимальне харчування, догляд за шкірою, тренування, індивідуальне добирання стилю одягу та аксесуарів, зачіски та макіяжу} до потенційно шкідливих {татуаж, відбілювання шкіри, пластичні операції тощо}; 2) використовувати для досягання соціального успіху, статусу, економічної вигоди {наприклад, у спорті [6; 43], моді, культурі краси [5] тощо}; 3) оцінювати за параметрами привабливості, сили, молодості, нормовідповідності {або відповідності «правилам гри»}; 4) відтворювати у «відпрацьованих маркетингових сценаріях» {тобто механізмах соціалізації, медійних трендах, освітніх векторах та/або інституційних нормах}, які наголошують на {часто смислозакодованій} необхідності наслідування {а подекуди це навіть можна назвати «нав'язуванням»} бажаних–та–ідеалізованих характеристик–проявів домінувальних у конкретних соціосегментах антропоодиниць–зірок {тут: фахових у своїй справі та відомих усьому світу}.

Нюансований розгляд тіла {у контексті, наприклад, феноменології [33; 34; 35], гендерних студій [11; 10; 39; 9], а також біополітики як концепції Мішеля Фуко [18; 20; 19]} зумовлює формування різних дослідницьких векторів: 1) індивідуально наповнювана рамка переживання світу {через нього антропоодиниця дотична до реальності та активно її формує}; 2) поле впливу і контролю через соціосегментні орієнтири {державна, медіа, фахові спільноти та/або суспільство загалом регулюють тіло антропоодиниці через режим дня, дієту, стандарти краси, ситуативні поведінкові паттерни, контролювання репродуктивної функції тощо}; 3) інструмент капіталізування {спорт, реклама, кіно- та шоу-бізнес, мода та ін.}; 4) поєднання усіх зазначених у єдиний комплекс. Іншими словами, антропоодиниця має тіло, перебуває в ньому, ним оперує, і воно – тіло – постає «видимим об'єктом», який можуть оцінювати, коригувати, нормувати та експлуатувати інші. Тому моє тіло може бути мені зовсім не підконтрольне {ба більше: нині антропоодиниця є тільки розпорядницею / користувальницею тіла, а не його власницею}. І це драматична подвійність тілесного досвіду: антропоодиниця тільки тимчасово розпоряджається тілом – змінюваність останнього залежить від запиту спільноти та/або соціосегментів на конкретні його параметри, проте людина своїми (не)згодами на параметри цих запитів уможливорює своє майбутнє {через один із форматів: «скорююся і мене не зачіпають» або «веду свою гру, що рано чи пізно призведе до мого повного заперечення спільнотою / соціосегментом»}.

«Моє» тіло – потенційна зискова вітрина з позиції соціосегмента. Зазначену «потенційність» тіла антропоодиниці активують через дисциплінарні практики {тобто покірну приналежність до системи через включення–долучення до соціосегментів} [21]. Технічно тіло антропоодиниці може бути або у системі {у якій необхідно мати–та–грати окрему – часто окреслену / визначену кимось – роль}, або поза нею {тобто бути Автором}. Дисциплінарні практики необхідні системі для підтримування власного функціонування за вже вивіреними алгоритмами {коригування яких відбувається тільки номінально} і здійснювані хвилеподібно {від сумнівання через прийоми лжіння, заперечування, обмежування, утискання до повного стирання ідентичності}. Тіло – це тільки біонабір, воно у даному випадку не особливо зазнаватиме впливу від вербально-вчинкових дій інших, натомість для тілесності це може бути згубним {через вербальне вмонтовування у свідомість антропоодиниці окремих комплексів автосумнівання, які через реакції тіла сприяють формуванню психосоматичних відхилень}. Тілесність постає способом індивідуального вирізнення, що для системи вельми невигідно. Дисциплінування – це реалізований стандарт щодо «поведінкового клішування» антропоодиниць задля спрощеного керування ними в межах системи {на прикладі соціосегментів}. Типовими ілюстраціями можуть бути токсичні колеги і/або незрілий керманіч {це не стільки про біологічне параметрування, скільки про структуру – переважно вербальнодемонстрованого – насилля над тілесністю окремої антропоодиниці та її суб'єктивністю}. Мішель Фуко [21] назвав би описану ситуацію «мікровладою»: влада не карає напругу, а працює через тіло антропоодиниці, {поступово і планово} робить його «слухняним», «прийнятним», «професійним». Система фактично «відкориговує» людину як текст, у якому діючому функціонеру моментно дещо з проявів антропоодиниці не сподобалося {посмішка, пауза, мовчання, вживання окремих слів, наголошування, одяг, парфуми тощо}.

Втілення окремих {соціоактуальних та/або трендових на певний темпоральний відтинok} цінностей здійснюване антропоодиницями виключно через тіло {ба більше, чие це тіло – власне або іншого – питання другорядне}. Це можна проілюструвати соціосегментно: 1) у сфері моди конкретне тіло {струнке, підтягнуте, з чистою шкірою, гарною поставою} вважають вартісним, оскільки репрезентує цінності капіталістичного суспіль-

ства {здоров'я, дисципліну, піклувальність, молодість}; 2) у військових і охоронних структурах значимість має «стабілізоване тіло» {що постає прикладом дисципліни – воно стоїть рівно, не тремтить, демонструє слухняність, контроль, готовність до дії}; 3) у бізнесі акцент зроблено на тілесній стриманості {мінімум емоцій, плавні та контрольовані жести, впевнена постава, голос без раптових підвищень / понижень}, якою фіксують статусність {через усвідомлене презентування своєї впливовості, контролю, сили й ідеологій – власної та компанії} співмірно з посадою {чим вищою вона є, тим більший контроль очікуваний над тілом}; 4) у спорті наголошують на пружності та рельєфності як візуальних маркерах професійної уваги до себе {що залежить від виду спорту: у футболі більше уваги приділяють ногам, у плаванні – рукам і плечам}.

«Мій» прояв через тіло – тілесність. Це вміння чи можливість показувати себе через тіло. Ба більше – це ще й спосіб бути у світі. Філософи розглядали тілесність як: 1) первинну даність буття {стан, у якому дія і перцептивне переживання передують раціональному концептуалізуванню [33]; тілесність як спосіб безпосереднього існування у світі не потребує наявності концептів} [34]; 2) втілену свідомість {я не просто маю тіло – я ним є, у ньому існує моє «Я»}, що постає через безпосередній досвід втілення, взаємодію зі світом і саморегулювання тіла {як це наголошують у межах феноменології [33; 34; 35] та енактивізму [42]}; 3) медіум комунікації {саме через тілесність я контактую з іншими, що не завжди передбачає використання вербальної мови, але водночас уможливорює транслювання повідомлень іншими засобами: або невербальними – через погляд, дотик, тілорухи, міміку; або паравербальними – через інтонування, мовчання, паузи} [33; 17; 24]; 4) спосіб демонстрування самості {моє тіло презентує світ моїх переживань через ситуативні прояви характеристик антропоунікальності} [33; 34; 38].

На думку мислителів-енактивістів, тілесність утримує постійний зв'язок між розумом, тілом та навколишнім середовищем. «Навколишнє середовище» {«environment»} постачає антропоодиноці дані, які через «тіло» {«body»} надходять у свідомість, де їх опрацьовує «розум» {«mind»}. Тобто організми не просто втілюють світ – вони активно співстворять сенси світу через трансформування його відповідно до ситуації і власного творчого бачення [42]. Тілесність ілюструє двобічний зв'язок поміж просторами – інтерсуб'єктивним {зовнішнім світом} та інтрасуб'єктивним {внутрішнім світом пере(про)живань антропоодиноці}.

Тілесність – це не просто тіломання {наявність у мене тіла та моє володіння ним}, а й активне його задіявання через непасивну роль антропоодиноці у реальності {завдяки тілу я переживаю і омислию світ, а також творю його згідно зі своїм унікальним баченням через взаємодію з феноменами-проявами завдяки моєму тілесному досвіду} і концепт «втіленої свідомості» {тобто я пізнаю світ не як «розум у банці», а як жива, чуттєва істота, котра діє у світі, зазнає змін і спричинює їх}. Наприклад, коли антропоодиноця переживає сором {і в неї рефлекторно опускаються очі або плечі} – це втілення емоції, що має когнітивну і соціальну вагу. Сучасні дослідники у межах енактивізму стверджують: свідомість не просто керує тілом – її саму наповнює тілесне буття у світі [42; 15].

І тут виникає запитання: чи можливо віддисциплінувати тілесність? Відповідь коротка і проста: частково так, адже це означає не контролювати внутрішні переживання, а впливати на їх проявлення через тіло – поставу, жести, міміку, голос, рухи. Тілесність частково підкорена культурним і соціальним нормам: її зовнішні прояви мають відповідати стандартам спільнот чи інституцій. Для цього необхідно «переформатувати» свідомість антропоодиноці: через біополітику {так у школі, армії, лікарні через повторювані алгоритми контролюють поведінкові паттерни, поставу, манери, голос, ритм рухів тощо [21]}

або через перформативність гендеру {тобто фемінне / маскулінне тіло привчають виконувати культурний та/або соціосегментний сценарій} [11]. Тілесність може бути інтимною {приватною – закритою для усіх інших} або відкритою {за бажанням антропоодиночності}; проте її можливо нормалізувати завдяки спільноті / суспільству {тобто сформувати «правильну» тілесну поведінку, що тисне на антропоодиночність через необхідність дотримання приписів та унормованостей: «сиди красиво», «не гримасуй», «посміхайся ввічливо», «поводься гідно» тощо} [22]. Така віддисциплінована тілесність діє лише певний час – поки антропоодиночність не повертається до себе справжньої і не діє згідно з власними баченнями {більшість із яких є перспективнішими за сліпе слідування спільнотним / соціосегментним традиціям}.

Дисциплінована тілесність розриває зв'язок антропоодиночності зі своєю справжністю [21; 45; 28; 25]: свідомість і тіло втрачають узгодженість {з одного боку, свідомість змушена блокувати «дитячі прояви» – щирість, радісність, відкритість, безтурботність, оскільки такі риси неприйнятні для дорослих у соціосегментах і мають бути витіснені у несвідоме через «слідування правилам»; натомість тіло приймає цю нав'язувану спільнотою / суспільством нормативність як тягар і фіксуватиме її через біль у різних своїх частинах}. Рано чи пізно антропоодиночність стикатиметься з одним із наслідків: 1) або розщеплення тіла та свідомості {які починають існувати автономно, що проявлятиметься через неузгодженість дій – намірковане одне, проговорене інше, втілене третє, результоване четверте}, що з часом може спричинити психопатологічні відхилення; 2) або «помірковане вигинання» спільнотних / соціосегментних норм задля збереження власної автентичності {що сприятиме поступовому переходу до Автор-сценаріювання}.

Тілесний: між словом та прихованими смислами. Поняття «тілесний» містить у собі подвійність: 1) наявність живого тіла–у–дії як функцієпрояву {розуміти, промовляти, вчиняти, перетворювати}; 2) тілесність як таку {в усіх можливих проявах тіла-як-носія – тіло-свідомість, тіло-комунікатор, тіло-образ тощо, – що робить внутрішнє пере(про)живання і переплетенням з тілесним досвідом, і водночас залишає його доступним для зовнішнього презентування виключно завдяки наявності тіла}. Йдеться про *тілесний капітал*: потрібна не просто наявність / присутність тіла, а втілення через нього конкретних соціальних цінностей {які є зисковими – потрібними-корисними – і соціосегменту, і самій антропоодиночності [7; 16; 11; 33; 37], або навіть можуть бути небезпечними для неї [41; 44]}. Іншими словами, у конструкті «тілесний капітал» поєднані аспекти тіла та тілесності {радіше як переплетення, аніж проста арифметична сума складників}.

Тіло і тілесність розрізнявані за параметрами «належність», «контроль», «доступ інших», «вразливість». *Тіло*: 1) формально належить мені – моє {але вразливе до експлуатації іншими}, 2) частково підконтрольне мені {може зазнавати втручань як за моєї згоди, так і без неї}, 3) до нього можуть мати доступ інші {з мого дозволу або без нього}, 4) може бути об'єктом зовнішніх дій {насильства, капіталізування, нормування тощо}. *Тілесність*: 1) виключно моя {це мій спосіб існувати}, 2) регульована моїм наміром і свідомістю {хоч і узалежнена від культури, виховання, норм тощо}, 3) інші можуть «читати» її прояви через мої тілорухи, жести, міміку {але не можуть привласнити саму тілесність}, 4) може бути спотворена зовнішнім тиском {але не відчужена}. Використання тіла без згоди є сьогодні реалістичним: через об'єктивацію, мультирівневе насильство, порушення меж приватності, соціальний примус, експлуатацію праці тощо. Якщо розглядати становлення тілесності, можливі тільки два її варіанти: 1) підкорена [10] {через техніки «вербального вмонтовування» у свідомість антропоодиночності «маркерів неприйнятності»: після їх активування антропоодиночність перетворюють на функційну виконавицю – маріонетку в руках

інших, але вона не екзистує [2; 1]; іншими словами, відбувається поступове стирання її ідентичності}, 2) природна або свободна {антропоодинаця є Автором і сценарієм життя за власним вибором} [3]. У другому випадку тілесність залишається приватним і непорушним індивідуальним досвідом: втіленим переживанням, невіддільним від антропоодинаці навіть тоді, коли її тіло або свідомість неслухняні чи травмовані.

Єдиний спосіб антропоодинаці *«(пере)закріпити за собою» власне тіло – через тілесність*, яка постає виключно її власною завдяки позитивному формованому–і–доповнюваному проявленню–у–моментних-переживаннях {йдеться про екзистування}. З одного боку, спільноти / соціосегменти дисциплінують тіло й виробляють у антропоодинаць покірність нормам [21; 37]. З іншого боку, антропоодинаця може чинити індивідуальний спротив {через відчутті нею соціовпливи на ідентичність та коригування її тілесності}, що призводить до когнітивних дисонансів {наприклад, нерозуміння ситуацій та/або дій інших суб'єктів}. Наслідком цього є рівневі розщеплення / розриви: свідомість антропоодинаці не приймає значиме для спільноти / соціосегмента, позначене маркером «треба», що спершу проявлюване як внутрішній тиск через почуття сорому, а потім фіксоване в окремих ділянках тіла як постійно посилювана м'язова напруга. Навіть за безперервного впливання на антропоодинацю зовнішніх «запитів» її індивідуальна свідомість має виключне право їх ранжування. Якщо ці «запити» обтяжують в-моменті та/або можуть спричинити подібний тиск у найближчому майбутньому, доцільно вербалізувати відмову або не виконувати їх. Це слугує своєрідним захистом тіла, оскільки мінімізує психосоматичні реакції та запобігає формуванню психопатологічних відхилень.

Відновлення зв'язку зі своїм тілом потребує більше часу, оскільки практики пере(про)живання передбачають не моментне включення у подію / ситуацію, а виконання культуро-кодованих суспільних ритуалів, переважно пов'язаних з індивідуальним / колективним травматичним та/або негативним досвідом {наприклад, жалоба [12], відраз [28], прощення або помста [41]}. Уразливість тіла в цьому контексті є не просто очевидною, а радше перестороговою: антропоодинаця має «наповнювати себе» позитивно-розвивальними враженнями {пов'язаними з красою – природною або штучно відтворюваною}, але водночас не відкидати виключне людське емоціонування {жаль, тугу, смуток, скорботу тощо}, що підтверджує нашу антропоунікальність і демонструє здатність до співпереживання {а не перетворює нас на машини-що-мислять}. Іншими словами, тіло антропоодинаці може бути інтерпретоване класично {у межах концепції дисциплінарного суспільства [21]} – як «поле боротьби» спільнот / соціосегментів за виграш-владарювання через підкорення. Водночас за сучасних умов воно може поставати своєрідним «мостом» між об'єктністю {зовнішнім впливом соціосегментних структур} і суб'єктністю {усвідомленими діями окремого агента} [37]. Тобто тілесність може стати джерелом глибокого індивідуального спротиву, відновлення і, зрештою, людяності [33; 10; 12; 4; 41]. Через пере(про)живання {або швидке й «шокове», або поступове й планомірне} антропоодинаця усуває зафіксовані у власному тілі рівневі розщеплення / розриви. Це вивільняє тіло і поступово повертає його до звичного {передбаченого природою – фізіологічного та психологічного} режиму функціонування.

Конструкт «тілесний капітал» – це не арифметична сума тіла та капіталу, навіть не банальна спроба заробити на тілі {або з його допомогою}. Із філософського погляду виокремлювані щонайменше чотири аспекти розгляду тіла, яке можливо капіталізувати {тобто зробити прибутковим}. Проте фактично ця «прибутковість» розширювана до «зисковості».

(1) *Соціальний аспект: тіло-квиток*. Тіло антропоодинаці стає маркером соціального статусу {тобто інші люди виявляють відповідність тіла антропоодинаці суспільним

стандартам краси, здоров'я, витривалості тощо}. Наприклад, зовнішність пана Василя може визначати його можливості інтегрування в певні соціокола через схвалювання або стигматизування {іншими словами, тіло – це паспорт соціального (не)прийняття}.

(2) *Економічний аспект: тіло-товар*. Тіло антропоодиноці розглядають як ресурс, що може приносити прибуток {тобто ринок та/або система обміну визначають скільки зиску – не тільки грошей, але й уваги до компанії від потенційних споживачів та інвесторів – можна отримати завдяки залучанню антропоодиноці з конкретними параметрами тіла}. У цьому сенсі тіло може поставати товаром {як у випадку модельної індустрії, спортивних досягнень чи рекламних контрактів} та/або вітриною {коли унікальність особистості редукована до її економічної вартості через «виключний функціонал»}. Наприклад, пан Василь має типову фігуру, але приємні риси обличчя і заразливую посмішку: він може бути прибутковим у рекламі товарів, де необхідно «працювати обличчям» та задіювати посмішку.

(3) *Філософський аспект: тіло-спрям*. Тіло антропоодиноці постає мультимірним, однак межі застосовності вона має заздалегідь проміркувати й окреслити сама. Тут наголос має бути на розрізненні економічної формули «тіло як капітал» {ресурс, що може бути використаний у соціальних і економічних практиках} та онтологічної формули «тіло як унікальне буття» {те, що робить антропоодиноцю неповторною і не зведене до ринкової вартості}. Наприклад, пан Василь задумується щодо життєвої дилемми: «що краще – мати унікальне тіло, але залишатися незалежним і бідним; або піти на роботу, узалежитись, проте заробити гроші, які допоможуть реалізувати мрію». Тобто йдеться про тіло, через яке антропоодиноця здійснює вибір і визначає напрям свого життя.

(4) *Екзистувальний аспект: тіло-унікальність*. Тіло антропоодиноці розглядається як оновлюваний носій індивідуального досвіду та автентичності {тобто як саме антропоодиноця сприймає та ставить до свого тіла – як до власності; як до «інструменту»; як до межі між внутрішнім, тобто виключно для-себе, та зовнішнім, тобто для-інших; як до своєї середньої та невід'ємної частини себе}. Хоча спершу антропоодиноця цікавиться своїм тілом та його роллю у життєдіяльності, з часом вона усвідомлює смисл тези «моє тіло – це моя межа зі світом» і починає більше уваги приділяти тілесності {тобто тілопроявності, унікальності якої напряду узв'язкована з її свідомістю та несвідомим}. Каталізувальниками такого поступового / різкого {залежно від пережитого досвіду} зміщення постає усвідомлення власної скінченності {через спроби відповіді на смисложиттєві запитання, ситуації помежів'я, періодичні зіткнення з абсурдом, емоціонування, хвороби та старіння}. Наприклад, пан Василь доходить висновку: «моє тіло уможливорює неповторний спосіб пере(про)живання кожної миті як непересічної події, окрім того я можу через свої уміння – наприклад, танець, спів, письмо, редагування – змінювати феномени та/або сегменти світу».

Тобто тілесний капітал постає полікомпонентним конструктом, що поєднує соціальні стандарти, економічну прагматичність, філософський сумнів та екзистенційне переживання. Його дослідження не тільки акцентує зисковість, але і прояснює межі монетарування тіла, необхідність підтримування антропоодиноцею балансу між тілесним і духовним, збереження власної гідності та унікальності.

Окрім того, завдяки тілесному капіталу зауважуємо один суттєвий парадокс: *тіло та тілесність можливо капіталізувати*, проте є нюанси. Запит на *капіталізування тіла* може надходити як від самої антропоодиноці {наприклад, пан Василь уміє танцювати танго і може навчити будь-кого – його професійна компетенція уможливорює його зарплатню, відомість у колі колег-танцівників та «попит» серед потенційних учнів}, так і від інших {школа танцю раптово почала шукати викладача танго, пан Василь – ідеальний кандидат, завдання керівництва школи – ангажувати пана Василя, щоб професійні та монетарні траєкторії сто-

рін співпали на кілька місяців}. Це зовнішній аспект: тіло як товар {який продукує насолоду та/або емоції, приносить виграти у спорті, сприяє продажу одягу, зацікавляє косметичними продуктами тощо}. Слід зауважити: капіталізувати тіло можна за згодою носія/ власника та без неї {йдеться про усі можливі прояви насильства}, тобто тіло постає оцінюваним та стандартувальним ресурсом, який можливо монетарувати. Натомість *тілесність постає виключно моїм капіталом*, який неможливо «привласнити» та/або використовувати без моєї згоди {йдеться про індивідуальні параметри пере(про)живання завдяки власному тілу як простору автентичного досвіду}. Загалом, тіло та тілесність постають двома різними гранями {тіло – це зовнішні параметри, тілесність – внутрішні параметри}, що тільки у єдності уможливають гармонійне екзистування антропоодиниці.

Ще один момент: *межі монетарування*. Фактично тіло не є абсолютним ресурсом для капіталізування. З одного боку, мова про «сакральний залишок», який не підлягає обміну або не включений до переліку «монетарованих послуг» {тобто пан Василь через роль бренд-амбасадора модного дому має з'являтися у брендових одєжках; враження пана Василя щодо «так собі крою» або «не тих принтів на краватці» можуть спричинити не тільки розірвання угоди про співпрацю, але й запустити подвійне скасування – і щодо пана Василя, і щодо модного дому, бренд-амбасадором якого він все ще є}. З іншого боку, потенційно капіталізувати можна майже все, проте у більшості випадків необхідно враховувати культурні особливості локації та здійснювати коректний ситуаційний вибір.

Таким чином, тілесний капітал має розглядатися не просто рівнево {від зовнішнього зискоочікувального соціосегментного запиту-на-антропоодиницево-тіло до індивідуально усвідомлюваної його – тіла – цінності}, а співдоповнювано. Ба більше, центром має бути не «можливість максимального монетарування», а людське створіння, котре і є джерелом усіх зисків {проявлених для інших та – особливо – саморозвивальних}.

Висновки. (1) Подібно до інтелектуального спадку Мартіна Хайдеггера, котрий на початку ХХ ст. створив у філософії концентрований корпус ідей {який неможливо було обійти мовчанням}, у 60–70 роках ХХ ст. П'єр Бурд'ю здійснив аналогічний внесок у соціологію. Наслідком цього постало не тільки виникнення унікальних авторських ідеєліній, а й формування нових дослідницьких напрямів, що залишаються актуальними й сьогодні. (2) На основі оновленої бурд'ю-традиції тілесний капітал можна розглядати не лише як соціологічне поняття, а і як міждисциплінарний конструкт. Він уможливує прояснювання динаміки сучасних практик тіла / тілесності, завдяки яким здійснюване не стільки спільнотне / соціосегментне управління антропоодиницями, скільки збереження їхньої автентичності та окреслення напрямів / шляхів самовдосконалення. Іншими словами, тілесний капітал постає засобом збереження і розгортання індивідуального потенціалу в умовах нестабільності. (3) Тіло слід розуміти не тільки як фізичну оболонку {тобто матеріальну форму, сприйману іншими}, а і як індивідуальну антропоодиницево межу. Через суб'єктивний досвід і пере(про)живання тіло забезпечує не номінальне залучення антропоодиниці до зовнішнього світу, а її активну взаємодію з останнім задля оптимізованих співтрансформуваль. Водночас прояв антропоодиниці у інтерсуб'єктивному просторі {тут: зовнішньому світі} реалізовуваний через тілесність {як інтегративну якість комплектування та взаємодії ідеоконструювання, емоційності, когнітивних практик та інтеракціювань з іншими феноменами світу} завдяки «технічним можливостям» тіла {мімічному, жестовому, руховому, комунікативному або комплексному, що об'єднує усі зазначені}. (4) Медіаторна характеристика тіла {як мосту між внутрішніми пере(про)живаннями та зовнішніми діями} сприяє розгляду тілесності як динамічної системи антропоодиницевого презентування. Остання одночасно враховує індивідуальний неперервний саморозвиток

антропоодиночності та її переналаштування на змінювані контексти ситуацій {як здатність опрацювання даних, рефлексування, адаптування до виниклих / спричинених умов та інтегрування у них}.

Перспективи подальших досліджень, з одного боку, обмежені пропонованою розвідкою {через необхідність деталізування тілесного капіталу та його видів у контексті окремих соціосегментів}, з іншого боку, авторський текст уможливорює формування дискусійного простору щодо уточнення висвітлених аспектів через аналіз сучасних ситуацій задля коректного антроповекторування та збереження власної автентичності.

Список використаної літератури

1. Діденко Л. В. Екзистенція: граничні складники. *Гілея: науковий вісник*. 2018. Вип. 136 (9). С. 180–185.
2. Діденко Л. В. Квадрорівневість екзистенції: термінокаркас перехідностей. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2017. Вип. 15. С. 41–44.
3. Діденко Л. В. Філософсько-економічні параметри (антропо)споживання: від потребо-задоволю до індивідуальної рівноваги. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2023. Вип. 45. С. 14–24. <https://doi.org/10.32782/apfs.v045.2023.3>
4. Ahmed S. The cultural politics of emotion. Edinburgh : Edinburgh University Press, 2004. 230 p.
5. Baudrillard J. La société de consommation : ses mythes, ses structures. Paris : Éditions Denoël, 1970. 322 p.
6. Bourdieu P. Comment peut-on être sportif? *Bourdieu P. Questions de sociologie*. Paris : Les Éditions de Minuit, 2002. P. 173–195.
7. Bourdieu P. La distinction : Critique sociale du jugement. Paris : Les Éditions de Minuit, 1979. 680 p.
8. Bourdieu P. The forms of capital. Handbook of theory and research for the sociology of education / Richardson J. G. (Ed.). New York – Westport, Connecticut – London : Greenwood Press, 1986. P. 241–258.
9. Bridges T. S. Gender capital and male bodybuilders. *Body & Society*. 2009. Volume 15, Issue 1. P. 83–107. <https://doi.org/10.1177/1357034X08100148>
10. Butler J. Bodies that matter : On the discursive limits of ‘sex’. New York & London : Routledge, 1993. 296 p.
11. Butler J. Gender trouble : Feminism and the subversion of identity. New York & London : Routledge, 1999. 256 p.
12. Butler J. Precarious life : The powers of mourning and violence. London – New York : Verso, 2004. 198 p.
13. Chancer L. S. Reconcilable differences: Confronting beauty, pornography, and the future of feminism. Berkeley – Los Angeles – London : University of California Press, 1998. 326 p.
14. Connell C., Mears A. Bourdieu and the body. The Oxford handbook of Pierre Bourdieu / Medvetz T. & J. J. Sallaz (Eds.). New York : Oxford University Press, 2018. P. 561–576.
15. Damasio A. R. The feeling of what happens : Body and emotion in the making of consciousness. New York – San Diego – London : Harcourt Brace and Company, 1999. 400 p.
16. Davis K. (Ed.). Embodied practices : Feminist perspectives on the body. London : SAGE Publications, 1997. 226 p.
17. Derrida J. De la grammatologie. Paris : Éditions de Minuit, 1967. 448 p.
18. Foucault M. Histoire de la sexualité – 1 : La volonté de savoir. Paris : Gallimard, 1986. 224 p.
19. Foucault M. Naissance de la biopolitique: Cours au Collège de France (1978–1979). Paris : Seuil/Gallimard, 2004. 368 p.

20. Foucault M. *Sécurité, territoire, population: Cours au Collège de France (1977–1978)*. Paris : Seuil/Gallimard, 2004. 448 p.
21. Foucault M. *Surveiller et punir : Naissance de la prison*. Paris : Gallimard, 1975. 340 p.
22. Fraser N., Honneth A. *Redistribution or recognition? A political-philosophical exchange*. London – New York : Verso, 2003. 224 p.
23. Hakim C. *Erotic capital: The power of attraction in the boardroom and the bedroom*. New York : Basic Books, 2011. 320 p.
24. Hall E. T. *The hidden dimension*. New York : Anchor Books, 1990. 234 p.
25. Haraway D. *Simians, cyborgs and women: The reinvention of nature*. New York : Routledge, 1991. P. 149–181, 243–248.
26. Hutson D. J. *Training bodies, building status: Health, physical capital, and the negotiation of difference in the U.S. fitness industry* [Unpublished doctoral dissertation]. Ann Arbor : The University of Michigan, 2012. 165 p. URL: https://deepblue.lib.umich.edu/bitstream/handle/2027.42/93845/djhutson_1.pdf
27. Hutson D. J. 'Your body is your business card': Bodily capital and health authority in the fitness industry. *Social Science & Medicine*. 2013. Volume 90. P. 63–71. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2013.05.003>
28. Kristeva J. *Pouvoirs de l'horreur: Essai sur l'abjection*. Paris : Seuil, 1980. 256 p.
29. Kukkonen I. Physical appearance as a form of capital: Key problems and tensions. *Appearance as capital: The normative regulation of aesthetic capital accumulation and conversion / Sarpila O., Kukkonen I., Pajunen T., Åberg E. (Eds.)*. United Kingdom : Emerald Publishing, 2022. P. 23–37. <https://doi.org/10.1108/978-1-80043-708-120210002>
30. Marx K. *Das Kapital. Kritik der politischen Ökonomie. Erster Band*. Hamburg, 1890. {MEGA II/10: 'Das Kapital', 1. Band, Druckfassung 1890}. *MEGAdigital. Ökonomische Texte von Karl Marx im Internet*. Berlin : Berlin-Brandenburgische Akademie der Wissenschaften & TELOTA, 2012. URL: <http://telota.bbaw.de/mega/>
31. Mears A. Girls as elite distinction: The appropriation of bodily capital. *Poetics*. 2015. Volume 53. P. 22–37. <https://doi.org/10.1016/j.poetic.2015.08.004>
32. Mears A., Finlay W. Not just a paper doll: How models manage bodily capital and why they perform emotional labor. *Journal of Contemporary Ethnography*. 2005. Volume 34, Issue 3. P. 317–343. <https://doi.org/10.1177/0891241605274559>
33. Merleau-Ponty M. *Phénoménologie de la perception*. Paris : Gallimard, 2001. 540 p.
34. Nancy J.-L. *Corpus*. Paris : Editions Métailié, 2000. 132 p.
35. Nancy J.-L. *The Inoperative Community*. Translated from French by Peter Connor, Lisa Garbus, Michael Holland, and Simona Sawhney. Minneapolis and Oxford : University of Minnesota Press, 1991. 220 p.
36. Shilling C. Schooling and the production of physical capital. *Discourse: Studies in the Cultural Politics of Education*. 1992. Volume 13, Issue 1. P. 1–19. <https://doi.org/10.1080/0159630920130101>
37. Shilling C. *The body and social theory*. London : SAGE Publications Ltd, 1993. 240 p.
38. Shusterman R. Body consciousness and performance: Somaesthetics East and West. *The Journal of Aesthetics and Art Criticism*. 2009. Volume 67, Issue 2. P. 133–145. <https://doi.org/10.1111/j.1540-6245.2009.01343.x>
39. Skeggs B. *Formations of class & gender : Becoming respectable*. London – Thousand Oaks – New Delhi : SAGE Publication, 1997. 196 p.
40. Turner B. S. Recent developments in the theory of the body. *The body : Social process and cultural theory / Featherstone M., Hepworth M., & B. S. Turner (Eds.)*. London – Newbury Park – New Delhi : SAGE Publications, 1991. P. 1–35.

41. Turner B. S. *The body & society : Explorations in social theory*. 3rd ed. Los Angeles – London – New Delhi – Singapore : SAGE Publications Ltd, 2008. 296 p. <https://doi.org/10.4135/9781446214329>
42. Varela F. J., Thompson E., Rosch E. *The embodied mind : Cognitive science and human experience*. Cambridge, Massachusetts – London, England : The MIT Press, 1993. 328 p.
43. Wacquant L. J. *Pugs at work: Bodily capital and bodily labour among professional boxers*. *Body & Society*. 1995. Volume 1, Issue 1. P. 65–93. <https://doi.org/10.1177/1357034X95001001005>
44. Wolf N. *The beauty myth : How images of beauty are used against women*. London : Vintage books, 1991. 350 p.
45. Žižek S. *The sublime object of ideology*. London – New York : Verso, 2008. 302 p.

BODILY CAPITAL: PHILOSOPHICAL ASPECTS OF THE BODY/BODILINESS

Larysa Didenko

*Taras Shevchenko National University of Kyiv,
Faculty of Philosophy, Philosophy of Humanities Department
Volodymyrska Str., 60, 01033, Kyiv, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0003-1734-0055>*

The study is dedicated to bodily capital as a multi-component construct, in which social standards, economic pragmatism, philosophical doubt, and the existential experiencing of the human being are intricately interwoven.

In a manner akin to the intellectual legacy of Martin Heidegger, who in the early twentieth century created within philosophy a concentrated corpus of ideas, in the 1960s–70s Pierre Bourdieu made a comparable contribution to sociology. The outcome was not only the emergence of unique authorial lines of thought, but also the formation of new research directions that remain relevant to this day. Building upon the renewed Bourdieu tradition, bodily capital can be viewed not solely as a sociological concept but as an interdisciplinary construct. The very notion of bodily capital clarifies the dynamics of contemporary practices of the body / bodiliness: on the one hand, for communal / sociosegmented governance of human beings; and on the other hand, for the preservation of their authenticity and the delineation of self-perfection trajectories. In other words, bodily capital emerges as a means of safeguarding and unfolding individual potential under conditions of instability.

Within the framework of this inquiry, the body should be understood not only as a physical shell {or the material form perceived by others}, but also as the individual boundary of the human being. Through subjective experience and lived-(re)-experiencing, the body provides not merely a nominal involvement of the human being in the external world, but an active interaction with it, aimed at optimised co-transformations.

At the same time, the manifestation of the human being in the intersubjective space {in the external world} is enacted through bodiliness {as an integrative quality of combining and interrelating idea-construction, emotionality, cognitive practices, and interactions with other worldly phenomena}, facilitated by the ‘technical capacities’ of the body {facial, gestural, motor, communicative; or in complex form, integrating all of the above}.

The mediatory feature of the body {as a bridge between inner lived-(re)-experiencing and external actions} supports an interpretation of bodiliness as a dynamic system of the human being’s self-presentation. This system simultaneously accommodates continuous self-development and self-recalibration to shifting situational contexts {as the capacity for data processing, reflection, adaptation to emerging and/or induced conditions, and integration into them}.

Thus, bodily capital appears not as a layered chaotic formation {ranging from the external profit-oriented sociosegmented demand for the human body to the value of the body as recognised by the human being}, but rather as a mutually complementary construct {in which the source of all gains is the human being}.

Key words: human being, resource, capital, profit, monetarisation, Pierre Bourdieu, bodily capital, body, corporeal, bodily, bodiliness, disciplinary practices, anthropoconsumption, enactivism, lived-(re)-experiencing, existence, self-development.

Дата першого надходження рукопису до видання: 22.09.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 23.10.2025

Дата публікації: 23.12.2025